

## 4. IZRAEL I FENICJA

### 1. Historia Izraelitów.

| Lp. | Data                  | Wydarzenie                                                                                                                                                                                                                                   | Postać mityczna / historyczna |
|-----|-----------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|
| 1.  | XIX w. p.n.e.         | Abraham wyruszył na czele 12 plemion hebrajskich z miasta Ur w Mezopotamii do Kanaan (Syria, Fenicja, Palestyna).                                                                                                                            | Abraham                       |
| 2.  | ?                     | <b>Niewola egipska</b> – ze względu na głód Izraelici wywędrowali do Egiptu gdzie po jakimś czasie zostali niewolnikami.                                                                                                                     | Jakub, syn Izaaka             |
| 3.  | <b>XIII w. p.n.e.</b> | Ucieczka Izraelitów z Egiptu przez Morze Czerwone.<br><b>Przymierze między Mojżeszem a Jahwe (Bogiem) na Górze Synaj.</b> Mojżesz otrzymał tablice z 10 przykazaniami, które złożył w Arce Przymierza. Izraelici osiedlili się w Palestynie. | Mojżesz                       |
| 4.  | XI w. p.n.e.          | Założenie królestwa żydowskiego. Pierwszym królem Saul.                                                                                                                                                                                      | Saul                          |
| 5.  | X w. p.n.e.           | Drugi król żydowski – Dawid – poszerzył państwo i uczynił Jerozolimę stolicą.                                                                                                                                                                | Dawid                         |
| 6.  | X w. p.n.e.           | Trzeci król żydowski – Salomon – wybudował Pierwszą Świątynię Jerozolimską.                                                                                                                                                                  | Salomon                       |
| 7.  | 931 r. p.n.e.         | Po śmierci Salomona podzielono królestwo żydowskie na dwa państwa – na północy powstało Królestwo Izrael, a na południu Królestwo Juda.                                                                                                      | ?                             |
| 8.  | 722 r. p.n.e.         | Król Asyrii Sargon II podbił Królestwo Izraela i przekształcił je w prowincję asyryjską.                                                                                                                                                     | Sargon II                     |
| 9.  | 586 r. p.n.e.         | Król Babilonii Nabuchodonozor podbił Królestwo Judy, zburzył Jerozolimę i Pierwszą Świątynię Jerozolimską, a ludność przesiedlił do Mezopotamii – <b>niewola babilońska 586 – 538 r. p.n.e.</b>                                              | Nabuchodonozor II             |
| 10. | 539 r. p.n.e.         | Król perski Cyrus II podbił Babilonię.                                                                                                                                                                                                       | Cyrus II                      |
| 11. | 538 r. p.n.e.         | Koniec niewoli babilońskiej. Cyrus II pozwolił powrócić Żydom do Palestyny. Judea prowincją perską.                                                                                                                                          | Cyrus II                      |
| 12. | 520 r. p.n.e.         | Budowa Drugiej Świątyni Jerozolimskiej.                                                                                                                                                                                                      | ?                             |
| 13. | 332 r. p.n.e.         | Aleksander Wielki włączył Palestynę do swojego imperium.                                                                                                                                                                                     | Aleksander Wielki             |
| 14. | 323 r. p.n.e.         | Śmierć Aleksandra Wielkiego spowodowała rozpad jego imperium na państwa hellenistyczne. Palestyna najpierw znalazła się we władaniu dynastii Ptolemeuszy (Egipt), a później Seleukidów (Syria)                                               | Ptolemeusz, Seleukos          |
| 15. | 168 – 160 r. p.n.e.   | Powstanie Machabeuszy przeciwko Seleukidom.                                                                                                                                                                                                  | Juda Machabeusz               |
| 16. | 152 r. p.n.e.         | Judea odzyskuje niepodległość. Państwo Machabeuszy.                                                                                                                                                                                          |                               |
| 17. | 63 r. p.n.e.          | Jerozolimę zdobył rzymski wódz Pompejusz Wielki. Palestyna uzależniona od Rzymu nadal jest królestwem.                                                                                                                                       | Pompejusz Wielki              |
| 18. | I w. p.n.e.           | Rządy Heroda Wielkiego, króla Judei z łaski Rzymu. Przebudowa Świątyni Jerozolimskiej. Narodziny Jezusa.                                                                                                                                     | Herod Wielki                  |
| 19. | 44 r.                 | Palestyna została prowincją rzymską.                                                                                                                                                                                                         | cesarz Klaudiusz              |
| 20. | 66 r.                 | Wojna żydowska – powstanie Żydów przeciwko Rzymianom za panowania Nerona.                                                                                                                                                                    | cesarz Neron                  |

|     |        |                                                                                                           |                              |
|-----|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| 21. | 70 r.  | Rzymianie zdobyli Jerozolimę i spalili Świątynię Jerozolimską.                                            | cesarz Wespazjan             |
| 22. | 73 r.  | Upadek Masady, ostatniej twierdzy żydowskiej.                                                             | cesarz Wespazjan             |
| 23. | 132 r. | Drugie powstanie żydowskie przeciwko Rzymianom. Likwidacja prowincji Judea. Początek diaspory żydowskiej. | cesarz Hadrian<br>Bar Kochba |

## 2. Religia żydowska – judaizm

a) **pierwsza religia monoteistyczna** – wiara w jednego Boga( po hebrajsku Jahwe), stwórcę świata,

b) **Mojżesz zawarł z Bogiem przymierze** na górze Synaj. Odtąd Żydzi są narodem wybranym. Mają przestrzegać 10 przykazań, które Bóg przekazał Mojżeszowi, w zamian mieli otrzymać Ziemię Obiecaną,

d) **Stary Testament** – święta księga Żydów. Jej Podstawą jest **Tora**, tzw. Pięcioksiąg Mojżesza:

- Księga Rodzaju (Genesis)
- Księga Wyjścia (Exodus)
- Księga Kapłanów (Leviticus)
- Księga Liczb (Numeri)
- Księga Powtórzonego Prawa (Deuteronomium)

e) **komentarzem do Tory jest Talmud** – zbiór norm szczegółowo regulujących życie Żydów: zasad utrzymania rytualnej czystości, zasad żywienia, obrzędów, zasad współżycia z innymi ludźmi itp.

f) **symbole judaizmu:**

- gwiazda Dawida – gwiazda sześcioramienna
- menora – siedmioramienny świecznik wykonany z 1 bryły metalu

## 3. Fenicja

a) **Fenicja to kraina** na wschodnim wybrzeżu Morza Śródziemnego, na północ od Palestyny i na zachód od gór Libanu. Fenicjanie to lud semicki, który na wybrzeżu Morza Śródziemnego założył szereg miast – państw. Zaliczamy do nich: Tyr, Sydon, Byblos, Ugarit i Arados. Położenie geograficzne czyniło z Fenicjan naturalnych pośredników między Bliskim Wschodem, a Grecją i Italią.

b) **warunki naturalne** – Fenicja miała niewiele ziemi uprawnej i musiała sprowadzać żywność. Bogactwem naturalnym było drzewo cedrowe i jałowiec, którymi handlowano.

c) **zajęcia ludności** – Fenicjanie zajmowali się głównie rzemiosłem i handlem.

- byli doskonałymi żeglarzami, którzy sprowadzali towary z całego basenu Morza Śródziemnego,
- wymieniali wyroby rzemiosła fenickiego na surowce (złoto, srebro) i żywność,
- wytwarzali biżuterię złotą i srebrną, tkaniny w kolorze purpury czy też przezroczyste szkło. Handlowali drewnem (cedrami libańskimi), winem, oliwą, suszonymi rybami, miedzią, wyrobami ze złota i srebra, niewolnikami i tkaninami barwionymi purpurą.

d) **system polityczny** – na czele miasta – państwa fenickiego stał dziedziczny król,

f) **kolonizacja fenicka** – Fenicjanie zakładali swoje kolonie w całym basenie Morza Śródziemnego. Kolonie fenickie powstały w Północnej Afryce, na Malcie, Sycylii, Sardynii, na południu Półwyspu Pirenejskiego. Fenicjanie dopłynęli na Wyspy Brytyjskie, na Wyspy Kanaryjskie czy Maderę. Najślawniejszą kolonią fenicką była Kartagina w północnej Afryce. Fenicjanie rywalizowali z Hellenami o tereny, na których zakładali kolonie. Cechą charakterystyczną koloni fenickich była ich niezależność od metropolii (w przeciwieństwie do koloni greckich).